



GT.0000026474

TS. LÃ NHÂM THÌN (Chủ biên)

TS. H THỊ KHANG - PGS. TS. VŨ THANH

GIÁO TRÌNH

VĂN HỌC TRUNG ĐẠI

VIỆT NAM

TẬP 1



NGUYÊN
HỌC LIỆU

209



NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM

TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM HÀ NỘI
KHOA NGỮ VĂN

PGS. TS. LÃ NHÂM THÌN (Chủ biên)
PGS. TS. ĐINH THỊ KHANG – PGS. TS. VŨ THANH

GIÁO TRÌNH
VĂN HỌC TRUNG ĐẠI
VIỆT NAM
(TẬP 1)

(Tái bản lần thứ nhất)

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM

MỤC LỤC

<i>Lời giới thiệu</i>	6
<i>Lời nói đầu</i>	8

Chương I. KHÁI QUÁT VĂN HỌC TRUNG ĐẠI VIỆT NAM

I. Một số khái niệm thuộc văn học trung đại	9
1. Văn học trung đại	9
2. Văn học chức năng và văn học nghệ thuật	10
3. Tương quan giữa văn học Hán và văn học Nôm	13
II. Những tiền đề lịch sử, xã hội, tư tưởng, văn hóa	15
1. Về lịch sử xã hội	15
2. Về tư tưởng, văn hóa	17
III. Phân kì giai đoạn văn học	20
1. Văn học thế kỉ X – XIV	21
2. Văn học thế kỉ XV – thế kỉ XVII	22
3. Văn học thế kỉ XVIII – nửa đầu thế kỉ XIX	24
4. Văn học nửa sau thế kỉ XIX	25
IV. Đặc trưng văn học trung đại Việt Nam	27
<i>Tài liệu tham khảo</i>	35

Chương II. VĂN HỌC THẾ KỈ X – THẾ KỈ XIV

I. Những tiền đề lịch sử, xã hội, tư tưởng, văn hóa	36
1. Về lịch sử, xã hội	36
2. Về ý thức tư tưởng	40
3. Về văn hóa nghệ thuật	41
II. Đặc điểm về lực lượng sáng tác và hệ thống tác phẩm	42
1. Lực lượng sáng tác	42
2. Tác phẩm văn học	43
III. Những khuynh hướng văn học	47
1. Khuynh hướng cảm hứng tôn giáo	47
2. Khuynh hướng cảm hứng về thiên nhiên	53

3. Khuynh hướng cảm hứng yêu nước	60
<i>Tài liệu tham khảo</i>	78

Chương III. VĂN HỌC THẾ KỈ XV – THẾ KỈ XVII

I. Những tiền đề lịch sử, xã hội, tư tưởng, văn hóa	80
1. Lịch sử - xã hội	80
2. Văn hoá - Tư tưởng	82
II. Đặc điểm văn học	84
1. Tình hình chung	84
2. Những khuynh hướng chính trong văn học	86
3. Thành tựu nghệ thuật của văn học thế kỉ XV - hết thế kỉ XVII	93
<i>Tài liệu tham khảo</i>	96

Chương IV. NGUYỄN TRÃI (1380 – 1442)

I. Thân thế, sự nghiệp	97
1. Thân thế	97
2. Sự nghiệp văn học	102
II. Những giá trị cơ bản của văn chương Nguyễn Trãi	104
1. Quan điểm văn học của Nguyễn Trãi	104
2. Nguyễn Trãi - nhà văn chính luận kiệt xuất	109
3. Nguyễn Trãi - Nhà thơ trữ tình sâu sắc	122
4. Văn chương Nguyễn Trãi kết tinh năm thế kỉ văn học, đồng thời góp phần mở hướng tương lai cho sự phát triển văn học dân tộc	138
<i>Tài liệu tham khảo</i>	140

Chương V. THƠ NÔM ĐƯỜNG LUẬT VÀ HỒNG ĐỨC QUỐC ÂM THI TẬP

I. Thơ Nôm Đường luật	141
1. Khái niệm và đặc điểm thơ Nôm Đường luật	141
2. Quá trình hình thành và phát triển	142
II. Hồng Đức quốc âm thi tập	152
1. Thời đại và tác giả Hồng Đức quốc âm thi tập	152
2. Giá trị văn chương của Hồng Đức quốc âm thi tập	156
<i>Tài liệu tham khảo</i>	167

Chương VI. NGUYỄN BÌNH KHIÊM (1491 – 1585)

I. Thân thế, sự nghiệp	168
1. Thân thế	168
2. Sự nghiệp văn học	172
II. Giá trị văn chương Nguyễn Bình Khiêm	172
1. Hệ thống chủ đề của Bạch Vân quốc ngữ thi tập	173
2. Con người Nguyễn Bình Khiêm qua Bạch Vân quốc ngữ thi tập	176
3. Nghệ thuật thơ Bạch Vân quốc ngữ thi tập	178
<i>Tài liệu tham khảo</i>	183

Chương VII. THỂ LOẠI TRUYỀN KÌ VÀ TRUYỀN KỶ MẠN LỤC

I. Khái quát về thể loại truyền kì	185
1. Vị trí của thể loại truyền kì	185
2. Một vài đặc điểm của thể loại truyền kì	185
3. Khái quát quá trình phát triển của thể loại truyền kì	188
II. Truyền kì mạn lục của Nguyễn Dữ	196
1. Tác giả và tác phẩm	196
2. Quan hệ giữa <i>Truyền kì mạn lục</i> với văn học dân gian và văn xuôi lịch sử - những ảnh hưởng của văn học nước ngoài	199
3. Sự kết hợp giữa yếu tố kì và yếu tố thực trong bức tranh hiện thực sinh động	207
<i>Tài liệu tham khảo</i>	222

LỜI GIỚI THIỆU

Tự học và tự đào tạo là nhu cầu của mỗi công dân trong xã hội học tập. Thông qua con đường tự học, mỗi cá nhân phát triển và tự hoàn thiện mình, đáp ứng yêu cầu và phục vụ xã hội ngày càng hiệu quả. Điều này càng đúng và cần thiết đối với các giáo viên, cán bộ quản lí giáo dục – những người chăm lo đến sự nghiệp đào tạo nhân lực, phát hiện và bồi dưỡng nhân tài.

Tự học, tự đào tạo, bên cạnh những nỗ lực cá nhân, không thể không có các tài liệu cần thiết, định hướng những nội dung cơ bản, thiết thực cho nhu cầu học tập. Xuất phát từ quan niệm đó, chúng tôi tổ chức biên soạn bộ giáo trình thiết yếu phục vụ cho nhu cầu học tập, tự học tập của giáo viên Ngữ văn phổ thông.

Bộ giáo trình hướng tới nội dung học tập của các học phần được qui định trong chương trình đào tạo cử nhân sư phạm Ngữ văn. Các giáo trình được biên soạn ngắn gọn, nhưng đảm bảo tính hệ thống và bao gồm những nội dung không thể thiếu trong mỗi môn học. Vãn biết, để có một lượng kiến thức nhất định cho mỗi môn học, người học phải đọc không ít trang sách – cả giáo trình, cả tài liệu tham khảo – nhưng giá có được những cuốn sách định hướng nội dung kiến thức cần yếu thì người học sẽ nhanh chóng hơn trong quá trình tích lũy kiến thức của mỗi môn học. Đó chính là mục đích của bộ giáo trình này – cung cấp những nội dung cốt lõi, những kiến thức và kĩ năng cần thiết của mỗi môn học. Bên cạnh đó, bộ giáo trình này cũng kế thừa các giáo trình đã có và kịp thời bổ sung những kiến thức mới, cập nhật.

Với cách biên soạn hướng tới việc đáp ứng các nhu cầu của người học như vậy, chúng tôi cho rằng, mỗi cuốn giáo trình và cả bộ giáo trình này sẽ là những cẩm nang thiết thực giúp người học nhanh chóng nắm được những kiến thức cơ bản của mỗi môn học và cả chương trình học. Với những kiến thức được coi là cốt lõi của mỗi môn học, người học chắc chắn sẽ biết cách bổ sung những kiến thức

khác ở các tài liệu tham khảo được định hướng trong mỗi giáo trình để có được một hiểu biết đầy đủ và toàn diện về môn học.

Mặc dù hướng tới việc tự học và tự đào tạo, nhưng bộ giáo trình này cũng có thể được sử dụng trong việc học tập có hướng dẫn của giáo viên bộ môn, đặc biệt trong xu thế đào tạo theo tín chỉ – khi thời lượng tự học được tăng lên so với thời gian lên lớp thực tế.

Bên cạnh đó, bộ giáo trình cũng không chỉ là tài liệu cần thiết cho sinh viên, học viên ngành Sư phạm Ngữ văn mà còn là tài liệu tham khảo hữu ích cho sinh viên, học viên các ngành cử nhân Văn học, Ngôn ngữ, Việt Nam học và những ngành khác có liên quan.

Nhân dịp bộ giáo trình được xuất bản, chúng tôi xin chân thành cảm ơn Công ty CP Sách Đại học – Dạy nghề, Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam và các đồng nghiệp đã hỗ trợ và tạo điều kiện để bộ giáo trình được sớm ra mắt bạn đọc.

Hi vọng, với cách biên soạn giản dị, ngắn gọn, bộ giáo trình này sẽ giúp ích các bạn một cách hiệu quả trong điều kiện học tập hiện nay.

Lần đầu xuất bản, mặc dù đã có nhiều cố gắng nhưng cũng khó tránh khỏi sai sót, chúng tôi mong nhận được ý kiến đóng góp của các đồng nghiệp, các bạn sinh viên và các độc giả để lần xuất bản sau được hoàn thiện hơn. Thư góp ý xin gửi về khoa Ngữ văn, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội – 136 Xuân Thủy, Cầu Giấy, Hà Nội hoặc Công ty CP Sách Đại học – Dạy nghề, Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam, 25 Hàn Thuyên, Hà Nội.

Xin chân thành cảm ơn !

KHOA NGỮ VĂN

TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM HÀ NỘI

Lời Nói Đầu

Giáo trình **Văn học trung đại Việt Nam** được biên soạn từ nhu cầu thực tiễn của việc nghiên cứu và giảng dạy văn học trong các trường cao đẳng, đại học, các trung tâm nghiên cứu văn học. Khi biên soạn, các tác giả có ý thức cập nhật những kết quả nghiên cứu mới nhất về văn học trung đại Việt Nam trên cả hai bình diện lí luận và lịch sử; cập nhật những đổi mới về phương pháp nghiên cứu và giảng dạy ngữ văn trong nhà trường. Với tinh thần: đại học “đi trước”, “đi cùng” phổ thông, cuốn giáo trình này không chỉ phục vụ cho nhu cầu đào tạo ở cao đẳng, đại học mà còn thích dụng cho việc dạy và học ở trường phổ thông. Kết hợp giữa khoa học cơ bản và khoa học sư phạm, giáo trình **Văn học trung đại Việt Nam** có sự kết hợp giữa tiến trình lịch sử văn học và hệ thống thể loại, phù hợp với việc đổi mới nội dung, phương pháp dạy – học môn Ngữ văn. Chính vì vậy, cấu trúc của sách một mặt vẫn theo tiến trình lịch sử văn học, mặt khác trình bày những thể loại văn học cơ bản nhất của văn học trung đại Việt Nam.

Đáp ứng nhu cầu nghiên cứu, giảng dạy, với đối tượng là giảng viên, nghiên cứu sinh, cao học, sinh viên ở các trường cao đẳng, đại học, các thầy cô giáo ở trường phổ thông, cuốn sách này trình bày những vấn đề cơ bản nhất, trọng tâm nhất của văn học viết dân tộc từ thế kỉ X đến hết thế kỉ XIX. Có thể xem đây là cuốn giáo trình cốt lõi về văn học trung đại Việt Nam.

Giáo trình **Văn học trung đại Việt Nam** gồm hai tập – Tập I: *Văn học Việt Nam từ thế kỉ X đến hết thế kỉ XVII*, Tập II: *Văn học Việt Nam từ thế kỉ XVIII đến hết thế kỉ XIX*.

Tập I gồm các nội dung:

Chương I: *Khái quát văn học trung đại Việt Nam* (PGS.TS. Đinh Thị Khang)

Chương II: *Văn học thế kỉ X – thế kỉ XIV* (PGS.TS. Đinh Thị Khang)

Chương III: *Văn học thế kỉ XV – thế kỉ XVII* (PGS.TS. Lã Nhâm Thìn)

Chương IV: *Nguyễn Trãi* (PGS.TS. Lã Nhâm Thìn)

Chương V: *Thơ Nôm Đường luật và Hống Đức quốc âm thi tập* (PGS.TS. Lã Nhâm Thìn)

Chương VI: *Nguyễn Bình Khiêm* (PGS.TS. Lã Nhâm Thìn)

Chương VII: *Thể loại truyền kì và Truyền kì mạn lục* (PGS.TS. Vũ Thanh)

Mặc dù đã có nhiều cố gắng, nhưng chúng tôi tự thấy khó tránh khỏi những hạn chế, thiếu sót. Chân thành cảm ơn sự lượng thứ và mong nhận được những góp ý quý báu để cuốn giáo trình **Văn học trung đại Việt Nam** ngày càng hoàn thiện.

Thay mặt các tác giả

Chủ biên: PGS.TS. Lã Nhâm Thìn